

Een visie op het erfgoed. Monumenten, archeologie en het cultuurhistorisch landschap in Zevenaar, vastgesteld door de raad op 25 november 2015, van toepassing verklaren op het gehele grondgebied van de nieuwe gemeente Zevenaar, inclusief het uitvoeringsprogramma, vastgesteld op 16 mei 2017.

Een visie op het erfgoed, 2015 -2019 Monumenten, archeologie en het cultuurhistorisch landschap in Zevenaar

Oktober 2015

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Een visie op erfgoed	3
1.2 Waarom deze visie?.....	3
1.3 Hoe is de visie gevormd?	4
2. Visie en ambitie	5
2.1 Wat is erfgoed?	5
2.2 Bestaande kaders	5
2.3 Erfgoed in de gemeente Zevenaar.....	7
2.4 Wat is het belang van ons cultuurhistorisch erfgoed?	7
2.5 Waar staan we in 2030?	8
2.6 Doel van het erfgoedbeleid	8
2.7 Vier ambitieuze thema's	8
3. Behoud en versterken van erfgoed als belangrijke identiteitsdrager	9
3.1 Wat houdt het in	9
3.2 Wat wil je er mee bereiken.....	9
3.3 Hoe wil je ons erfgoed behouden en versterken	10
4. Erfgoed als inspiratiebron voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen	16
4.1 Wat houdt het in?.....	16
4.2 Wat wil je er mee bereiken?	16
4.3 Hoe wil je bereiken dat erfgoed inspiratiebron is voor ruimtelijke ontwikkelingen?	17
5. Erfgoed promoten en vermarkten	18
5.1 Wat houdt het in?.....	18
5.2 Wat wil je er mee bereiken?	18
5.3 Hoe wil je erfgoed promoten en vermarkten?	19
6. Draagvlak	21
6.1 Wat houdt het in?	21
6.2 Wat wil je er mee bereiken?	21
6.3 Hoe wil je de interesse, kennis en het enthousiasme vergroten?	21

1. Inleiding

1.1 Een visie op erfgoed

In deze notitie presenteren wij u een visie op het erfgoedbeleid in de gemeente Zevenaar. Het betreft voornamelijk het onroerend erfgoed, dat wil zeggen de archeologie, het cultuurhistorisch landschap en de monumenten. Daar waar relevant komt ook het roerend en immaterieel erfgoed aan de orde. Met dit kader kunt u focussen op relevante activiteiten om ons erfgoed te behouden en te versterken voor toekomstige generaties.

Nadat u deze visie in de raad bekrachtigd heeft, wordt u in het tweede kwartaal van 2016 een uitvoeringsprogramma aangeboden.

1.2 Waarom deze visie?

In de raadscommissie van 12 februari 2014 heeft de monumenten commissie u een evaluatie aangeboden van het uitgevoerde beleid 2008–2013, op basis van Tussen belemmering en kans. Beleidsnotitie voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten 2008–2013. Een nieuwe beleidsnotitie zou volgen.

Met betrekking tot de instandhouding van rijksmonumenten heeft de gemeente de afgelopen jaren nieuwe taken gekregen. Met de invoering van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) per 1 oktober 2010 zijn ongeveer 25 vergunningen en bepalingen vervangen door de integrale omgevingsvergunning. Ook de monumentenvergunning is hierin ondergebracht. Vanaf 1 januari 2012 is de gemeente – bij Besluit omgevingsrecht – inzake rijksmonumenten bevoegd gezag bij het verlenen van een vergunning. Tevens is bepaald dat een aantal werkzaamheden aan monumenten beschermde gezichten vergunning vrij zijn. Door wijziging in het Besluit Ruimtelijke Ordening is de gemeente vanaf 1 januari 2012 verplicht om de zorg voor het cultuurhistorisch erfgoed in de bestemmingsplannen op te nemen op basis van een cultuurhistorische analyse van het plangebied.

Met de inwerkingtreding van de nieuwe Erfgoed wet per 1 januari 2016 wordt de gemeente ook inzake archeologische rijksmonumenten het bevoegd gezag.

Met de nieuwe Erfgoedwet en Omgevingswet in aantocht is dit een goed moment om een erfgoedvisie te presenteren.

1.3 Hoe is de visie gevormd?

Het is niet de bedoeling om in deze notitie uitgebreid op ons erfgoed zelf in te gaan. Dit is al uitvoerig geanalyseerd en beschreven in o.a. de waardenstellingen, de Cultuurhistorische waardenkaart, de nota Ruimtelijke kwaliteit en de bestemmingsplannen. De visie is beknopt en op hoofdlijn. Gekozen is om uit te gaan van een aantal belangrijke thema's zoals behoud en versterken van erfgoed als identiteitsdrager, monument en omgeving, promoten en vermarkten, draagvlakverbreding.

De notitie is integraal afgestemd, binnen het team Ruimte, met de beleidsmedewerker cultuur en met communicatie. Verder zijn bij de voorbereiding van deze notitie de monumentencommissie en de Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar(CVZ) betrokken. Om een goed beeld te krijgen van wat er onder monumenteigenaren speelt, is hen gevraagd mee te werken aan een enquête waarin ook bovenstaande thema's aan de orde komen.

De enquête

Afgelopen juli hebben 108 monumenteigenaren een brief ontvangen met het verzoek een digitale enquête over erfgoed in de gemeente Zevenaar in te vullen. Eind juli is een herinnering verstuurd. 29 personen hebben de enquête ingevuld. Voor een betrouwbaar resultaat is deze respons te veel te laag. De uitkomsten van de enquête zijn hierom niet in de notitie opgenomen. Wel zullen suggesties en ideeën van de monumenteigenaren bij het ontwikkelen van een uitvoeringsprogramma worden meegenomen.

2. Visie en ambitie

2.1 Wat is erfgoed?

De Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed typeert erfgoed als het geheel van verhalen, plekken, gebouwen en objecten die binnen een groep van generatie op generatie worden overgedragen.

Met andere woorden: Erfgoed is het geheel van materiële en immateriële sporen uit het verleden zoals gebouwen, landschappen, voorwerpen, archeologische vondsten en de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten, die van generatie op generatie worden overgedragen.

In deze visie komt vooral het materiële erfgoed aan de orde, met name in relatie tot behoud en ruimtelijke kwaliteit. Met betrekking tot het promoten en vermarkten van ons erfgoed en draagvlakverbreding komt ook het immateriële erfgoed aan de orde. Materieel en immaterieel erfgoed hangen nauw met elkaar samen en zijn beiden belangrijk bij het vertellen van het verhaal over ons verleden.

2.2 Bestaande kaders

Gemeente

Deze erfgoedvisie is mede gebaseerd op ander gemeentelijk beleid en kaders, met name:

- *Structuurvisie gemeente Zevenaar – Samen kijken naar de toekomst 2012-2030*. Zie paragraaf 2.4
- *Gemeenten Zevenaar en Rijnwaarden. Cultuurhistorische Waardenkaart*
- *Tussen belemmering en kans. Beleidsnotitie voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten 2008-2013*.

- *Visiedocument. Het Zevenaar van Morgen. Strategische Oriëntatie op de Toekomst.* Ingezet wordt op een veranderde rol van de gemeente, van bepalend naar facilitair. Er wordt onder meer uitgegaan van een diversiteit in het historisch landschap en de kernen, waardoor de gemeente een verrassend veelzijdige omgeving is om te wonen, werken en te recreëren.
- *Beleidsvisie Zevenaar: de koers van recreatie en toerisme 2013 – 2018* Hier is het beleefbaar maken van cultureel historisch erfgoed als maatregel opgenomen. Er is hier geen budget voor toegekend.
- *Centrumvisie Zevenaar 2015-2025 (concept).* Er is ambitie om meer draagvlak te verkrijgen voor het bewaren en tonen van de zichtbare elementen van de historie van de stad. Het Landgoed Huys Sevenaer wordt ingezet in de profilering van het centrum van Zevenaar.
- Monumentenverordening Zevenaar 2010
- *Subsidieverordening monumenten Zevenaar 2014*

Rijk en provincie

De visie is getoetst aan het huidige erfgoed- en ruimtelijk beleid van het rijk, en provincie¹. De rijksdienst werkt aan een nieuwe Erfgoedwet en Omgevingswet. De vuistregel bij de nieuwe wetgeving is dat duiding van erfgoed in de Erfgoedwet komt en de omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet. De inwerkingtreding van de Erfgoedwet is voorzien op 1 januari 2016. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is voorzien op 1 januari 2018.

De Erfgoedwet harmoniseert bestaande wet- en regelgeving, schrapt overbodige regels en legt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van cultureel erfgoed zoveel mogelijk bij het erfgoedveld zelf: musea, collectiebeheerders, archeologen, eigenaren en overheden. Veel blijft hetzelfde in de Erfgoedwet als het gaat om de bescherming van rijksmonumenten.

¹ Wettelijke kaders van rijk en provincie:

Rijk: Monumentenwet 1988, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, Besluit omgevingsrecht, Besluit Ruimtelijke Ordening, Modernisering Monumentenzorg, Kiezen voor karakter
 Provincie: Nota Belvoir, Provinciale Structuurvisie (voorheen Streekplan), het Programma Gelderland Cultuurprovincie! 2013-2016

Dit wetsvoorstel brengt in de verantwoordelijkheden van de gemeenten voor de advisering bij de aanwijzing van rijksmonumenten door het Rijk, voor de borging van het cultureel erfgoed in de bestemmingsplannen, het verlenen van vergunningen voor restauratie of wijziging van monumenten en voor het houden van toezicht, geen wijziging. De nieuwe Erfgoedwet heeft dan ook geen financiële of personele consequenties voor de gemeente Zevenaar.

Voor de archeologie zijn de gevolgen van de Erfgoedwet hieronder samengevat:

- Inzake archeologische rijksmonumenten wordt de gemeente bevoegd gezag. Het Rijk zal met betrekking tot archeologische rijksmonumenten wel blijven adviseren. De gemeente mag van deze adviezen niet afwijken.
- De gemeente Zevenaar heeft geen archeologische rijksmonumenten, waardoor de wetswijziging geen financiële of personele consequenties heeft.
- De gemeente kan bij toevalsvondsten eisen stellen. Het werk kan bijvoorbeeld worden stilgelegd ten behoeve van archeologisch onderzoek.
- Instanties en bedrijven die archeologisch onderzoek uitvoeren hebben op dit moment een opgravingsvergunning. Dit wordt vervangen door een certificaat.
- De regioarcheoloog die door de gemeente Zevenaar wordt ingehuurd, werkt bij de gemeente Arnhem. De gemeente Arnhem heeft nu een opgravingsvergunning en zal zich inzetten om bovenstaand certificaat te halen. Met dit certificaat mag de gemeente Arnhem borend en gravend archeologisch onderzoek uitvoeren buiten haar gemeentegrenzen (dus ook in Zevenaar).

2.3 Erfgoed in de gemeente Zevenaar

In de gemeente Zevenaar is veel van het materiele onroerend erfgoed inmiddels geïnventariseerd, beschreven en beschermd. Naast door het rijk aangewezen monumentale objecten – waaronder een aantal bijzondere landgoederen – heeft de raad zich ingezet voor behoud van het specifieke gemeentelijk erfgoed. Zo telt de gemeentelijke monumentenlijst 105 objecten, is er een Cultuurhistorische waardenkaart en een archeologisch bestemmingsplan vastgesteld. In het eerste kwartaal van 2016 zal het college u een advies voorleggen met betrekking tot het vaststellen van een tweetal dorpsgezichten. De gemeentelijke monumentenlijst bestaat uit monumenten tot en met de periode van de wederopbouw.

In de gemeente Zevenaar wordt het verplaatsbare erfgoed, zoals gebruiksvoorwerpen, documenten e.d. en het immateriële erfgoed deels geborgd bij het Liemers museum, het Streekarchief in Doesburg, de Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar en de schutterijen. Dit roerende en immaterieel erfgoed is belangrijk in het verbeelden van het verhaal van ons verleden. Deze zaken zijn bepalend voor het DNA en de identiteit van een gebied. Waar relevant komt het in deze visie aan

de orde, met name bij het vertellen van het verhaal van ons verleden en bij het promoten en vermarkten van ons erfgoed.

2.4 Wat is het belang van ons cultuurhistorisch erfgoed?

In de Structuurvisie is dit al eens verwoord. Ons cultuurhistorisch erfgoed bestaat uit het cultuurlandschap met de gebouwde monumenten en de ondergrondse archeologische resten. Het cultuurlandschap wordt gevormd door dijken, watergangen, wegen, verkavelingen en dergelijke. Deze vaak oude landschapselementen 'dragen' de bebouwing.

De herkenbaarheid van onze leefomgeving wordt mede bepaald door het cultuurlandschap met zijn monumenten en de archeologie. De daardoor ontstane bijzondere plekken vertellen het verhaal van waar wij vandaan komen, ze houden herinneringen levend en geven reliëf aan ons beeld van wie wij tegenwoordig zijn. Deze plekken dragen bij aan onze identificatie met de straat, de wijk, de woonplaats en de streek waarin wij wonen. Plaatselijke folklore, schutterijen, muziekverenigingen, carnaval, verhalen en dergelijke dragen hier eveneens aan bij. De betrokkenheid met onze omgeving wordt erdoor versterkt. Dit is bevorderlijk voor de gemeenschapszin. De kwaliteit en de beleving van onze leefomgeving neemt erdoor toe. Het is dan ook belangrijk de diversiteit in bijzondere plekken te behouden of zelfs te stimuleren.

Door het cultuurhistorisch erfgoed in ruimtelijke ontwikkelingen te betrekken wordt niet alleen de kwaliteit van de plannen vergroot, het creëert tevens meer onderscheidende woon-, werk- en leefmilieus – bijzondere plekken. Deze plekken zijn over het algemeen erg gewild. In de gemeente Zevenaar wordt niet alleen ingezet op behoud, maar ook op herbesteding van monumenten en karakteristieke gebouwen, zoals het Batgebouw, het voormalige Postkantoor, het Polderhuis en de naast gelegen panden in Zevenaar, de melkfabriek in Angerlo en het Landgoed Halsaf in Babberich. Ons cultuurhistorisch erfgoed is een

belangrijk uitgangspunt geweest bij het ontwikkelen van het bestemmingsplan van het BAT-terrein.

Behoud en versterking van de diverse cultuurhistorische karakteristieken heeft een toegevoegde waarde bij recreatieve ontwikkelingen.

De gemeente Zevenaar bestaat uit diverse dorpen, buurtschappen en een stad, allen met een eigen karakteristiek en een eigen geschiedenis. Dit vormt een aantrekkelijk uitgangspunt voor recreatie en toerisme, een belangrijk visitekaartje en inkomstenbron voor de gemeente Zevenaar. Het sluit ook aan bij de landelijke trend van groeiende belangstelling en waardering voor cultuurhistorie in brede zin, dus voor het historisch landschap met zijn oude steden en monumenten.

Het verhaal van Zevenaar is niet alleen belangrijk voor recreatie en toerisme, maar speelt een rol bij de Centrumvisie en de vertaling van dit verhaal is inzet bij de nog te ontwikkelen Fashion Outlet Center bij de Spoorallee.

2.5 Waar staan we in 2030?

In de Structuurvisie is dat als volgt verwoord:

5.7 Cultuurhistorisch erfgoed in Zevenaar van 2030

Cultuurhistorie leeft. De inwoners van de gemeente zijn trots op hun verleden en de overblijfselen daarvan. Veel van deze overblijfselen zijn als bijzondere plekken te herkennen en te beleven in het landschap. Dit komt omdat de karakteristieken van het cultuurlandschap bewaard, beschermd en versterkt zijn. De karakteristieke oude structuren van wegen, dijken, waterwegen, verkavelingen zijn samen met veelal oude lintbebouwing en hagepaden dragers van het landschap. De monumenten zijn herkenbare typering van een bepaalde tijd en zijn in goede staat van onderhoud. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden alle karakteristieken meegewogen, waardoor ook het nieuwe herkenbaar is als typisch van deze streek, regio of plek. Met de toegenomen diversiteit, neemt ook de kwaliteit in de leefomgeving toe.

Het doel van het erfgoedbeleid is het vaststellen van:

- Een visie op het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed van de gemeente en de wijze waarop dit erfgoed kan worden doorgegeven aan de volgende generatie;
- Een visie op de wijze waarop dit erfgoed een inspiratiebron en motor kan zijn voor nieuwe ontwikkelingen.

Het beleid is praktisch en toegankelijk.

2.7 Vier ambitieuze thema's

De ambitie is om het doel te realiseren door nu in te zetten op een viertal hoofdthema's. Deze ambitie is als volgt verwoord:

- Behoud en versterken van erfgoed als belangrijke identiteitsdrager van de gemeente.
- Erfgoed als inspiratiebron voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
- Erfgoed promoten en geschikt maken voor commerciële doeleinden, zodat nieuwe economische bronnen worden aangeboord. Erfgoed zodanig herbestemmen dat het zichzelf in stand houden kan. Met name i.v.m. recreatie en toerisme kan erfgoed verder uitgebuit worden. Ook voor het promoten van het centrum van Zevenaar kan het een bijdrage leveren.
- Vergroten van het draagvlak voor ons erfgoed. Stimuleren dat het erfgoed in de gemeente een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle inwoners en ondernemers van de gemeente.

Bij de ontwikkeling van een visie is rekening gehouden met de faciliterende rol van de gemeente en de wens om te dereguleren. De participerende samenleving gaat uit van een vergrote inzet vanuit de bevolking zelf. De vraag is hoe dat ten aanzien van de instandhouding bereikt kan worden. De gemeente zoekt de samenwerking met andere partijen. Zij gaat er van uit dat deze partners in staat zijn zelf initiatief te ontplooiën.

3. Behoud en versterken van erfgoed als belangrijke identiteitsdrager

3.1 Wat houdt het in

Erfgoed als identiteitsdrager betekent dat ons erfgoed mede bepalend is voor hoe de gemeente naar buiten treedt. Het betekent ook dat bewoners en ondernemers erfgoed zien als belangrijk onderdeel van de omgeving waar men woont en werkt.

Het grondgebied van de gemeente Zevenaar kent een grote diversiteit in landschap en kernen. De dorpen, buurtschappen en stad hebben

allemaal een eigen karakteristiek en een eigen geschiedenis. Binnen de gemeente Zevenaar is daardoor geen sprake van één identiteit of één overheersende identiteitsdrager, zoals ook in de Structuurvisie beschreven is. Deze diversiteit maakt de gemeente Zevenaar bijzonder en aantrekkelijk. Een van de hoofdpogaves van de Structuurvisie is dan ook het versterken van de identiteit van Zevenaar met aandacht voor de diversiteit in landschappen, kernen en functies.

Ons cultuurhistorisch erfgoed is een belangrijke drager van de diversiteit in landschap en kernen en dus van de identiteit van de gemeente. Behoud en versterking van het cultuurhistorisch landschap, de monumenten en archeologie is een eerste vereiste wil je dit erfgoed als een van de dragers van je identiteit behouden. De vraag is hoe wij dit erfgoed willen behouden en versterken? In welke staat willen wij dit doorgeven aan toekomstige generaties?

3.2 Wat wil je er mee bereiken

Door behoud en versterking van onder andere het cultuurhistorisch erfgoed wil je bereiken dat bewoners zich meer verbonden voelen met hun omgeving en het ook fijn vinden om hier te wonen, werken, winkelen en recreëren. Hun geschiedenis is deel van hun identiteit. Daarnaast wil je dat andere mensen en ook bedrijven zich hier graag vestigen willen. Door promoten en vermarkten van het cultuurhistorisch erfgoed in relatie tot recreatie en toerisme wil je als gemeente je erfgoed ook economisch uitbaten, zie hoofdstuk 5.

3.3 Hoe wil je ons erfgoed behouden en versterken

3.3.1 Monumenten

Beschermen

Door karakteristiek erfgoed aan te wijzen als monument bied je het een juridische bescherming tegen beschadiging en sloop. Alhoewel de gemeente Zevenaar al tot en met de wederopbouw objecten als monument heeft aangewezen, zijn er nog enige wensen:

- Objecten gebouwd in de periode 1965 – 1985 dienen geïnventariseerd te worden. De juweeltjes dienen beschreven te worden. Op termijn kunnen zij aangewezen worden als monument. Hiervoor hoeven de objecten geen vijftig jaar oud te zijn. Sedert 2012 is het leeftijdscriterium van 50 jaar in de Monumentenwet 1988 komen te vervallen.
- Zevenaar kent verschillende begraafplaatsen met een monumentenstatus, bijvoorbeeld die aan de Arnhemseweg. De padenstructuur, baarhuisjes, hekwerken, groenaanleg en enkele bijzondere grafmonumenten van belangrijke Zevenaarse families vallen doorgaans onder de bescherming. De bescherming van een begraafplaats heeft tot doel het tijdsbeeld zo goed mogelijk in stand te houden en aan huidige generaties te laten zien hoe er ooit werd omgegaan met de dood en hoe men daar vorm aan gaf. De Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar enig voorwerk gedaan voor een inventarisatie van de grafzerken op de begraafplaatsen in de gemeente. Bijzondere grafzerken en -velden zouden nader beschouwd en beschreven moeten worden. Typische graven – gelegen binnen grafvelden, die het ensemble waarde van bouwwerken, paden en groen versterken – zouden beschermd dienen te worden.
- Klein erfgoed op erven en in grotere tuinen zoals kassen, tuinprieeltjes, kippenhokken, hekwerken, bakhuisjes en schuurtjes e.d. zijn onopgemerkt aan het verdwijnen. Dit dient te worden geïnventariseerd en wellicht aangewezen als monument of op

ander wijze beschermd. Het inventariseren en onder de aandacht brengen zorgt voor bewustwording, draagvlak en ook voor behoud.

Indien de raad instemt met deze inventarisaties en onderzoeken, volgt in het uitvoeringsprogramma een prioritering en zal te zijner tijd hiervoor budget worden gevraagd.

Monumentaal groen

In de rijks- en gemeentelijke monumentenlijst wordt het onroerend gebouwde erfgoed beschermd. In enkele gevallen betreft de bescherming ook de groen aanleg daaromheen, zoals bij enkele rijksbeschermd buitenplaatsen zoals Bingerden, Halsaf en Huis Sevenaer, bij enkele begraafplaatsen en erven bij boerderijen. Het betreft hier over het algemeen grote beeld bepalend landschappelijke structuren.

Bij een aantal kleinere monumenten is er sprake van beeldbepalend groen, met name bomen. Soms zijn deze bomen beschreven in de redengevende beschrijving van het monument. Dit geeft als zodanig geen bescherming van de boom.

- Bomen die in de redengevende beschrijving zijn vermeld worden op de Bomenlijst geplaatst als waardevolle bomen op gemeente of particuliere gronden. Een kapvergunning moet worden aangevraagd als men de boom verwijderen wil. Daar tegenover staat dat de eigenaar van de gemeente ondersteuning bij het onderhoud krijgt en een financiële tegemoetkoming (beleid sinds 2007).
- De gemeente is geen voorstander van het beschermen van de tuinaanleg – zoals paden, hagen of perken – bij woningen die aangewezen zijn als monument. Dit grijpt te zeer in de privé sfeer. Het is ook ondoenlijk om hier toezicht op te houden.

Subsidie voor onderhoud en restauratie

Een monumentenstatus is geen garantie dat een object niet vervalt en uiteindelijk moet worden gesloopt. Net als elke eigenaar van een bouwwerk, moet een monumenteneigenaar het monument onderhouden en restaureren.

Om onderhoud en restauratie te stimuleren kent de gemeente een subsidieregeling voor zijn gemeentelijke monumenten. De subsidie betreft alleen het historisch materiaal en geen woningverbetering. Het is een tegemoetkoming in de kosten.

- Deze regeling dient in stand te blijven en wellicht uitgebreid te worden.
- De maximaal te verkrijgen bijdrage is sedert de invoering van de regeling in 2004 nooit verhoogd. Deze maximale bijdrage zou met ingang van 2017 jaarlijks verhoogd dienen te worden met het inflatiepercentage.
- Onderhoud en restauratie kunnen worden gestimuleerd door het geven van voorlichting.

Duurzaamheid

Monumenten zijn per definitie duurzaam. Het materiaal dat gebruikt is voor de bouw gaat immers heel lang mee. Qua energieverbruik zijn monumenten over het algemeen niet duurzaam.

In deze tijd hebben veel eigenaar- bewoners van woonhuismonumenten wensen ten aanzien van gebruik en comfort van hun woning. Monumenten worden aangepast aan de eisen van deze tijd. Isoleren is hierbij een belangrijk punt. Het wooncomfort neemt toe en de energienota neemt af. Ook bij grote monumentale objecten als landgoederen, voormalige utiliteits- en overheidsgebouwen en kerken speelt dit een belangrijke rol.

Uit de praktijk is gebleken dat het isoleren van oude gebouwen onbedoelde schadelijke neveneffecten hebben kan:

- Soms is het niet zozeer het gebouw dat aangepast moet worden, maar de manier waarop het wordt gebruikt. Ook de cultuurhistorische waarden spelen hierbij een grote rol; de duurzaamheidsmaatregelen mogen het monumentale karakter van het gebouw niet aantasten. De rijksdienst heeft enige publicaties² uitgegeven, die de monumenteigenaar helpen kan om een juiste balans te vinden tussen gebruikscomfort en energiebesparing enerzijds en de monumentale waarden van het gebouw anderzijds. Bij de Publieksdienst worden monumenteigenaren hier op geattendeerd.
- Bij aanvragen met betrekking tot het isoleren van monumenten dient de aanvrager vanuit de Publieksdienstverlening gewezen te worden op bovenstaande publicaties.
- Voorafgaand aan het isoleren van een monument dient duidelijk te zijn of isoleren bepaalde onbedoelde schadelijke effecten heeft voor het monument. Indien dit niet duidelijk is door aard of grootte van het object, moet er een onderzoek plaats vinden over de gevolgen van isolatie voor het pand. Dit onderzoek is verplicht.
- De monumenteigenaar ontvangt een tegemoetkoming in de kosten voor dit verplichte onderzoek.

Uitgangspunt is altijd het behoud van het historisch materiaal.

- Bij verbouwingen, restauraties en herbestemmingen – waarbij het historisch bouw materiaal of de historische groenaanleg wordt aangetast – dient een vergunningaanvraag een duidelijk beeld te geven van de huidige en toekomstige situatie én van de gevolgen voor de monumentale waarden. Als de monumentale waarden van een gebouw (of bijvoorbeeld een historische tuin/parkaanleg) niet diepgaand genoeg onderzocht en omschreven zijn, zal sterk aangedrongen worden op het laten uitvoeren van een bouwhistorisch en/of cultuurhistorisch onderzoek. Zo'n onderzoek geeft inzicht in de gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden voor de monumentale waarden. Met een gedegen onderzoek in de hand kunnen beter de juiste keuzes gemaakt worden bij aanpassingen.
- De gemeente stimuleert het doen van onderzoek door middel van een tegemoetkoming in de kosten.
- Op verschillende wijzen kunnen de kosten voor bovenstaande al dan niet verplichte onderzoeken – geheel of deels – worden gecompenseerd:
 - Door opname in de huidige subsidieregeling. Dit is wellicht aanleiding het totale budget voor onderhoud en restauratie te verhogen.
 - Door een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de leges voor de omgevingsvergunning.
 - In hoeverre maatregelen ter verduurzaming van een monument gesubsidieerd zouden kunnen worden, is onderwerp van onderzoek en discussie. Dit komt bij het uitvoeringsprogramma aan de orde.

² Het betreft:

Duurzaam erfgoed; duurzaamheid, energiebesparing en monumenten.
Taco Hermans, Marc Stappers en Huub van de Ven (redactie)
©Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Uitgeverij Terra Lannoo, 2011
Huub van de Ven, Evert Jan Nusselder, Michiel Haas en Birgit Dulski,
Handboek duurzame monumentenzorg, © SBRCURnet, 2015

Een monument/pand blijft alleen behoud voor verval en sloop als het een bestemming heeft, een economische drager. Bij woonhuismonumenten is dit doorgaans geen probleem. Voor met name de grotere monumenten is dit vaak wel problematisch, zoals bij een postkantoor, melkfabriek, kerk, landgoed e.d. Maar ook voor een molen stomp of een trafo is lastig een nieuwe bestemming te vinden. Bij herbestemming dienen vaak concessies gedaan te worden ten aanzien van behoud van het historisch materiaal. De vraag is hoe ver je daarin meegaat.

- De gemeente stelt zich positief en proactief op t.a.v. herbestemmingen en functiewijzigingen.
- Bij leegstaande monumenten en karakteristieke historische panden wordt vol ingezet op herbestemming. Een inspanningsverplichting, waarbij ook de grenzen van de mogelijkheden worden gezocht, kan het uitgangspunt zijn. Dit is echter geen vrijbrief om maar alle bestemmingen en functieveranderingen mogelijk te maken. Uitgangspunt blijft behoud van het historisch materiaal.
- Indien nodig wordt gestimuleerd een expert als BOEI te betrekken.
- Bij herbestemmingen van objecten die deel uitmaken van een groter geheel, zoals bij een landgoed, het Juvenaat en het BAT-terrein, dient er een gedegen cultuurhistorisch onderzoek ten grondslag te liggen aan de cultuurhistorische paragraaf in het bestemmingsplan. Dit stelt de gemeente verplicht. Een tegemoetkoming in de kosten is mogelijk, zie eerder in deze paragraaf.

Door het monument meer in zijn omgeving te bezien en omgekeerd, worden beide versterkt. Een duurzame leefomgeving komt ten goede aan behoud van het monument. Uiteraard geldt dit ook voor behoud van andere beeldbepalende objecten. In hoofdstuk 5 wordt nader in gegaan op het monument en zijn omgeving.

3.3.2 Cultuurhistorisch landschap

Zevenaar kent geen vanuit de cultuurhistorie beschermde landschapselementen, zoals wegen, dijken, kanalen, hagepaden, verkavelingen en dergelijke. Wel kent zij drie landgoederen die als geheel – als historische buitenplaatsen – door het rijk beschermd zijn, namelijk de landgoederen Bingerden, Halsaf en Huis Sevenaer. In het eerste kwartaal van 2016 zal de raad gevraagd worden twee dorpsgezichten vast te stellen, namelijk de boerderijen aan Het Klooster bij Angerlo en de kerk en omringende bebouwing in Oud-Zevenaar. Het dorpsgezicht in Angerlo wordt meegenomen in het bestemmingsplan Buitengebied.

In 2013 heeft de raad de Cultuurhistorische waardenkaart vast gesteld. Deze kaart is een bureaustudie, die de karakteristieken van gebieden op hoofdlijn aangeeft. Om te beoordelen of specifieke landschapskenmerken bescherming behoeven dient er veldonderzoek plaats te vinden.

- De Cultuurhistorische waardenkaart biedt een eerste aanzet om verder te onderzoeken of bepaalde afzonderlijke landschapselementen bescherming behoeven. Het gaat hier om het beschermen van specifieke locaties of elementen met een duidelijke (omschreven) waarde en niet om hele gebieden.
- De Cultuurhistorische waardenkaart biedt beleidsrichtlijnen, die als handvatten, inspiratie voor toekomstige ontwikkelingen gebruikt worden. Dit is wel erg vrijblijvend. Om het cultuurhistorisch landschap in zijn geheel beter te beschermen tegen ontwikkelingen die dit landschap aantasten, zou onderzocht dienen te worden of we voor bepaalde gevallen toch beleid moeten opstellen. Zie verder bij paragraaf 4.3

3.3.3 Archeologie

In 2007 is de Wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Op grond hiervan zijn gemeenten verplicht om het archeologisch erfgoed via het ruimtelijk beleid te beschermen. Uitgangspunt is dat archeologie in situ behouden blijft en dat de verstoorder betaalt. In de nieuwe Erfgoedwet verandert dit niet.

In 2010 heeft de gemeente Zevenaar het Archeologisch bestemmingsplan vastgesteld. De onderliggende archeologische verwachtingskaart is gebaseerd op een onderzoek van RAAP uit 2006. Deze kaart is verouderd en dient te worden herzien, voordat in 2020 het vernieuwde Archeologisch bestemmingsplan kan worden vastgesteld.

Sedert 2006 is er veel onderzocht, wat bij herziening tot meer gebieden met bijgestelde ondergrenzen of zelf een vrijstelling zou kunnen leiden. Voor bewoners betekent dit minder regels:

- De gemeente Zevenaar doet mee in het initiatief vanuit de regio-archeologie om gezamenlijk de verouderde archeologische verwachtingskaarten te herzien en qua beeld op elkaar af te stemmen.
- In deze herziening zal voor Zevenaar de archeologie uit WOI1 worden meegenomen.
- De wens is om het beleid tussen de verschillende gemeenten meer met elkaar in overeenstemming te brengen. Duiven, Zevenaar, Lingewaard en Overbetuwe willen hierin samenwerken. Voor de andere gemeenten binnen de regioarcheologie is de kaart en het vastgestelde beleid van recentere datum en/of liggen de prioriteiten anders.
- Zevenaar heeft geen gemeentelijke compensatieregeling mochten de kosten voor de verstoorder buitensporig hoog uitvallen, zoals in het geval van toevalsvondsten. Sedert de invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg in 2007 hebben zich geen situaties voor gedaan, waarbij er sprake was van excessieve kosten. Mocht het zich ooit voordoen, dan zal worden gehandeld naar bevinden

Archeologie is alleen zichtbaar als wij dit bovengronds verbeelden, zoals het geval is bij het Masiusplein:

- De gemeente vindt de verbeelding van bijzondere archeologische plekken belangrijk. Deze plekken zijn deel van het verhaal van de gemeente Zevenaar en leveren een bijdrage aan de promotie van de gemeente.

3.3.4 Immaterieel erfgoed

Behoud van het immateriële erfgoed, het verhaal, de tradities en de rituelen zijn net zo belangrijk voor de identificatie met je omgeving als het gebouwde erfgoed is. Het versterkt elkaar. Het is dan ook zaak om dit verhaal met de tradities en rituelen te zoeken, vast te leggen en daarna uit te dragen voordat het verdwijnt. Met het uitdragen van het verhaal verbonden met het materiele erfgoed gaat de geschiedenis leven. Dit is belangrijk in verband met het vergroten van het draagvlak onder bewoners en ondernemers voor behoud van ons cultuurhistorisch erfgoed. Daarom is binnen het Cultuur en erfgoedpact ingezet op het project Het Liemerse Canon. De verhalen kunnen ook worden ingezet bij het vermarkten van het gebied.

Het Regionaal Bureau voor Toerisme heeft al een aantal tijdslijnen in de markt gezet die gevoed dienen te worden:

- Prehistorie
- Romeinen en Bataven
- Middeleeuwen
- Industrieel Erfgoed
- Leven langs de Linie
- Liberation Route
- Koude Oorlog

Deze tijdslijnen worden vermarkt onder het thema Spannende Geschiedenis Gelderland. Het vastleggen van het verhaal is onder meer – naast het bewaren van het ‘verplaatsbare’ erfgoed – een taak van musea, historische kringen en archieven:

- Het is belangrijk dat bovengenoemde organisaties blijven bestaan en in staat gesteld worden het verhaal, de tradities en de rituelen vast te leggen en te borgen.
- Binnen de subsidierelaties die wij met dergelijke organisaties hebben, kan het zoeken en borgen van dit immateriële erfgoed in de prestatieafspraken worden vastgelegd. Hoe we dat verder vormgeven, komt in het uitvoeringsprogramma 2016 aan de orde.

4. Erfgoed als inspiratiebron voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

4.1 Wat houdt het in?

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dienen de cultuurhistorische waarden van het te ontwikkelen gebied en de omgeving goed in kaart te zijn gebracht. De waarden moeten betrokken worden bij nieuwe ontwikkelingen. Ze inspireren tot plannen met een grotere diversiteit aan bijzondere plekken, met meer kwaliteit.

Het gaat hier om landschappelijke structuren zoals wegen, dijken, verkavelingen, maar ook om gebiedseigen groen, monumenten en andere karakteristieke objecten.

4.2 Wat wil je er mee bereiken?

Door de cultuurhistorische waarden betrekken bij nieuwe ontwikkelingen, worden deze waarden behouden. Zij zijn niet los te zien van hun omgeving en bieden kansen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Door behoud en versterking van de waarden worden gebiedseigen plannen gecreëerd, met bijzondere en herkenbare plekken. De identificatie met en de beleving van onze leefomgeving neemt erdoor toe. We creëren aantrekkelijke, meer onderscheidende en daardoor duurzame woonmilieus. In de Structuurvisie wordt bovenstaande onderschreven, zie paragraaf 2.4 en 2.5.

4.3 Hoe wil je bereiken dat erfgoed inspiratiebron is voor ruimtelijke ontwikkelingen?

Gemeenten zijn sinds de aanpassing van het Besluit ruimtelijke ordening in 2012 wettelijk verplicht erfgoed mee te wegen bij het opstellen van bestemmingsplannen. Bij ontwikkelingen dienen de cultuurhistorische waarden dus in beeld te zijn. De ontwikkelaar moet in de ruimtelijke onderbouwing aantonen hoe de cultuurhistorische waarden worden behouden en/of versterkt. Het doen van een cultuurhistorisch onderzoek om die waarden te kennen is echter niet verplicht.

De gemeente Zevenaar heeft een Cultuurhistorische waardenkaart, die op hoofdlijn de waarden in beeld gebracht heeft. Het merendeel van de benoemde waarden zal niet worden beschermd als monument, alhoewel zij wel heel bepalend is voor het landschap. De genoemde beleidsrichtlijnen in de waardenkaart gaan ervan uit dat in bepaalde gevallen een CHER (Cultuurhistorische Effectrapportage) wordt opgesteld. Deze richtlijnen zijn niet als beleid vastgesteld, maar als handvaten ter inspiratie. Het al dan niet doen van een CHER kan dan ook niet door de gemeente dwingend worden opgelegd. Wellicht is een CHER in bepaalde gevallen toch nodig.

- Uitgaande van de Cultuurhistorische waardenkaart zou onderzocht dienen te worden of in bepaalde gevallen – bijvoorbeeld bij ontwikkelingen van bepaalde omvang en/of op speciale plekken – een gedegen cultuurhistorisch onderzoek – een CHER – verplicht gesteld wordt.
- Een ontwikkelaar die verplicht een CHER moet opstellen, ontvangt hiervoor een tegemoetkoming van de gemeente. In het uitvoeringsprogramma wordt dit verder uitgewerkt.
- Bij grote ruimtelijke ingrepen bij landgoederen, in historische kernen en dergelijke adviseert de monumentencommissie over inbreng en weging van de cultuurhistorische waarden.

In de gevallen dat een ontwikkelaar geen CHER hoeft op te stellen, zijn er toch vaak cultuurhistorische waarden aan de orde. In zo'n 90% van de gevallen vragen ontwikkelaars een vooroverleg aan.

- Hier ligt een taak voor Publieksdienstverlening om in het vooroverleg consequent de cultuurhistorische waarden aan de orde te stellen, als mogelijk uitgangspunt van het ontwerp. Dit ter versterking van de kwaliteit van het plan.
- De Cultuurhistorische waardenkaart kan op hoofdlijn informatie leveren, als inspiratiebron dienen.

Cultuurhistorie dient een volwaardige plek te hebben bij de ontwikkeling van het landschap. In het verleden zijn veel elementen en oude routes verloren gegaan:

- Oude nog bestaande historische elementen en structuren dienen weer herkenbaar te worden gemaakt. Deze elementen vormen verbindende schakels tussen de verschillende landschapstypen en hebben een belangrijke relatie met recreatie.
- Onderzocht zal worden hoe bijvoorbeeld vrijwilligers hierbij betrokken kunnen worden.

5. Erfgoed promoten en vermarkten

5.1 Wat houdt het in?

Het promoten van erfgoed houdt simpel weg in dat hier reclame voor wordt gemaakt. Het vermarkten van erfgoed betekent dat erfgoed als product succesvol gekoppeld wordt aan de wensen en behoeften van consumenten. Ondernemers verdienen er een inkomen mee.

5.2 Wat wil je er mee bereiken?

Door het promoten van erfgoed probeer je mensen te trekken die in de gemeente verblijven willen en hun geld hier spenderen. Zo kan cultuurhistorie helpen om de (verblijfs)toeristen bij Lathum en Babberich, maar ook van nabij gelegen campings in de Liemers en uit de regio, met name Duitsland, te verlokken naar het centrum van Zevenaar te gaan. Erfgoed speelt ook een rol als je je in de gemeente vestigen wilt als inwoner of ondernemer.

Door erfgoed te vermarkten probeer je nieuwe economische bronnen aan te boren, zodat erfgoed zich zelf financieel gezien in stand kan houden. Een economisch haalbare herbestemming is het uitgangspunt. Met name in verband met recreatie, toerisme en de vrijetijdseconomie kan erfgoed verder uitgebaat worden. Cultuurhistorie versterkt recreatie en toerisme en vice versa. Recreatie en toerisme zijn een stimulans in het behouden en versterken van het cultuurlandschap.

5.3 Hoe wil je erfgoed promoten en vermarkten?

5.3.1 Promoten

De gemeente Zevenaar kent een grote diversiteit in fraaie landschappen en trekkers als de landgoederen, het Liemers museum, het gebied Breuly/Panoven en het centrumgebied van Zevenaar.

- In de promotie over de gemeente is erfgoed meegenomen. In de 'waaier' (zie www.zininzevenaar) zijn alle toeristische en cultuurhistorische bezienswaardigheden opgenomen.
- Informatie en verhalen over dit erfgoed dienen te worden gedeeld. Dit kan via lezingen, tentoonstellingen, publicaties, maar ook door het uit te dragen in beeld en via evenementen als Carnaval, Schuttersfeesten en dergelijke. De CVZ en het Liemers Museum hebben hier een belangrijke rol.
- De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol.
- Het beschouwen van erfgoed op een Liemerse schaal biedt wellicht een meerwaarde in promotie of als inspiratiebron. Het kan bijdragen in de onderbouwing van 'De Liemers' als logisch geheel.

5.3.2 Vermarkten

Routegerichte recreatievormen

De Structuurvisie stelt dat de afgelopen jaren er – in relatie tot recreatie – een groeiende belangstelling en waardering voor cultuurhistorie in brede zin is, dus voor het historisch landschap, met zijn oude steden en monumenten. Met name de interesse voor routegerichte recreatievormen, de beleving daarvan en de hieraan gerelateerde streekproducten groeit. Door het aan elkaar rijgen van landschappelijke en cultuurhistorisch aantrekkelijke elementen en gebieden wordt de beleefbaarheid en toegankelijkheid van het landschap vergroot.

- Bij ontwikkeling van dergelijke routes worden monumenteigenaren betrokken. Kunnen zij een deel van het verhaal laten zien? Wellicht kunnen zij hier ook economisch hun voordeel mee doen. Te denken valt aan verkoop van producten, naamsbekendheid voor hun onderneming, aanleg van een maïsdoolhof, een theetuin in het buitengebied en dergelijke.
- Dit wordt gestimuleerd en gefaciliteerd door de gemeente.
- De langs de route gelegen monumenten zijn herkenbaar aan een monumentenschildje.
- Het schildje wordt de eigenaren aangeboden door de gemeente.
- Informatie over het monument – het verhaal – is op te vragen via een QR-code.
- De informatie over het monument is verzameld en beschreven door de CVZ in samenwerking met het Liemers Museum. Ondernemers en anderen dragen bij in de kosten van ontwikkeling. De gemeente faciliteert.
- Wellicht kan een wandelgids worden ontwikkeld of een monumenten-knooppuntgids.

De Structuurvisie stelt ook dat door ommetjes te maken rondom de verschillende kernen de beleving van het buitengebied in de eigen woonomgeving toeneemt. Met name de waardering van het eigen cultuurhistorisch landschap en betrokkenheid erbij worden versterkt en daarmee het draagvlak voor behoud en versterking daarvan:

- Inwoners zetten zich in om dit landschap te behouden door gecoördineerd mee te werken aan onderhoud ervan, bijvoorbeeld snoeidagen e.d. De gemeente faciliteert door bijvoorbeeld materiaal te leveren en de afvoer van groenafval.
- Gemeente faciliteert in creëren van bijzondere plekken langs dergelijke ommetjes, bijvoorbeeld een bankje met uitzicht.

Herbestemmingen

Erfgoed dient een economisch haalbare herbestemming te krijgen, waardoor het zichzelf in stand houden kan. Binnen de gemeente kennen we een aantal projecten met bovenstaande als uitgangspunt, zoals de herbestemming van de Landgoederen Halsaf en Huys Sevenaer. Dit zijn grote rijksmonumenten met meer mogelijkheden, ook financieel gezien. Het is moeilijk om voor gemeentelijke monumenten als het postkantoor in Zevenaer en de melkfabriek in Angerlo een goede invulling te krijgen:

- Het rijk stelt een subsidie beschikbaar voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar herbestemmings- en nevenbestemmingsmogelijkheden van cultuurhistorische waardevolle objecten, zoals ook gemeentelijke monumenten. Vanuit de Publieksdienstverlening dient deze kennis gedeeld te worden met monumenteigenaren. Informatieavonden – die eens per twee jaar door de gemeente georganiseerd worden – zijn goede momenten voor kennisoverdracht.
- Initiatieven voor herbestemming worden door de gemeente gefaciliteerd, zie ook paragraaf 3.3.1.

6. Draagvlak

6.1 Wat houdt het in?

Om ons erfgoed voor toekomstige generaties te behouden is veel inzet en enthousiasme nodig, niet alleen van de gemeente en de eigenaren van de monumenten, maar ook van de bevolking en ondernemers uit de gemeente. Die inzet komt er alleen als er een groot draagvlak is voor ons erfgoed. Trots zijn op je geschiedenis en de overblijfselen daarvan, het willen behouden en uitdragen daarvan, staat of valt met de bekendheid ermee.

6.2 Wat wil je er mee bereiken?

Indien het draagvlak onder inwoners en ondernemers toeneemt, zal ook het draagvlak in de raad versterkt worden. De raad wordt gesteund in haar beleid ten aanzien van ons cultuurhistorisch erfgoed. Inzet en middelen blijven beschikbaar om erfgoed te behouden. Bij een vergroot draagvlak onder inwoners en vrijwilligers, neemt de bereidheid toe zich in te zetten voor behoud en uitdragen van het erfgoed.

6.3 Hoe wil je de interesse, kennis en het enthousiasme vergroten?

Het vormen van dit draagvlak begint bij het vergroten van interesse, kennis en enthousiasme bij inwoners en ondernemers. Op verschillende niveaus dient te worden ingezet.

6.3.1 Liemersbreed

Op bestuurlijk niveau; vergroten overeenstemming binnen colleges van de Liemers. Dit is te bereiken door:

- De huidige samenwerking tussen Duiven en Zevenaar in de nieuwe monumentencommissie is wellicht een eerste stap op weg naar een Liemersbrede erfgoedcommissie of ander samenwerkingsverband. Een volgende stap zou dan een op elkaar afgestemd erfgoedbeleid kunnen zijn.
- Voortzetten gezamenlijke promotieactiviteiten zoals Cultuur- en erfgoedpact, OMD, Liemers helemaal Goed!.
- Wellicht het opstellen van een gezamenlijk communicatieplan.

6.3.2 Monumenteigenaren

De monumenteigenaren houden ons erfgoed in stand, waar we erg dankbaar voor mogen zijn.

- Monumenteigenaren hier voor bedanken, bijvoorbeeld met een hogere tegemoetkoming in de onderhoudskosten of verlaging van leges bij het aanvragen van een vergunning.

Het is wenselijk dat monumenteigenaren meedoen in het vertellen van het verhaal van hun monument, om enthousiasme en interesse c.q. draagvlak voor het erfgoed te vergroten. In de enquête zijn vragen gesteld met betrekking tot hun bereidheid hun monument op gezette tijden open te stellen voor het publiek. Willen/kunnen zij het verhaal van hun monument delen. Willen zij op andere wijze nog een bijdrage leveren?

- Monumenteigenaren stimuleren mee te werken aan de Open Monumentendagen en/of andere momenten waarop hun monument te bezichtigen is voor publiek.
- Monumenteigenaren hebben vaak veel kennis over hun pand. Deze kennis dient te worden behouden en vastgelegd. De CVZ kan hierin een belangrijke rol spelen.

Monumenteigenaren worden door de gemeente geïnformeerd over de monumentenvergunning, onderhoud en subsidies via de website van de gemeente. Zij kunnen ook informatie inwinnen via de erfgoed-ambtenaren.

- Monumenteigenaren worden jaarlijks door de monumenten commissie uitgenodigd voor een informatieavond. Elk jaar komt een ander thema aanbod. Te denken valt aan isolatie, financiële mogelijkheden, duurzaamheid, voegwerk e.d. Deskundigen worden uitgenodigd te spreken. De gemeente faciliteert.

6.3.3 Ondernemers

Er zijn bedrijven die zich goed kunnen huisvesten in historische panden in de stedelijke omgeving. Een historisch pand als huisvesting geeft meer cachet aan je bedrijf. Zevenaars kent meerdere voorbeelden, zoals het Eetlokaal in het Polderhuis, de biologische winkel in het twee panden verder gelegen voormalig timmerbedrijf, Recreatief.nl in het oude raadhuis op de hoek van de Didamsestraat en de Wittenburgstraat en het makelaarskantoor aan het Stationsplein. Ondernemers hebben ook belang bij het in stand houden en promoten van het erfgoed in de gemeente. Met name in verband met recreatie en toerisme speelt het cultuurhistorisch erfgoed een rol. Hoe meer bezoekers naar de gemeente Zevenaar komen en hier geld spenderen, hoe gunstiger voor de ondernemers.

- Zouden Zevenaarse ondernemers meer betrokken kunnen worden bij het uitdragen/promoten van het erfgoed in het Centrumgebied? Hier aantakken bij ambitie en initiatieven die voortvloeien uit de Centrumvisie.
- Ondernemers zouden de cultuurhistorische waarden meer zichtbaar kunnen maken door het sponsoren van monumentenschildjes, QR-code voor monumentale objecten, bijdragen aan publicaties over erfgoed, sponsoren van de Open Monumentendagen.
- Wellicht kunnen zij worden gestimuleerd om klein erfgoed op erven te adopteren en zich in te zetten voor gebruik en daarmee van behoud en bescherming. Te denken valt aan bakhuisjes, hekwerken, oude kassen, oude schuurtjes, tuinprieeltjes e.d.

6.3.4 Bewoners

Om inwoners te interesseren voor hun erfgoed dienen zij er mee in aanraking te komen op een positieve manier.

- De gemeente faciliteert hiertoe de open monumentendagen en de Nationale Molendag en neemt deel aan het Cultuur en erfgoedpact ter bevordering van onder andere cultuurparticipatie.
- Monumenten dienen vanaf de straat herkenbaar te zijn.

Als bewoners geïnteresseerd zijn kunnen zij zelf opzoek gaan naar informatie via bijvoorbeeld het internet, de bibliotheek, de Volksuniversiteit en het Liemers Museum.

Als iemand echt enthousiast is kan hij/zij lid worden van de CVZ en actief met het erfgoed aan de slag gaan in allerlei werkgroepen. Ook kan iemand zich bijvoorbeeld als vrijwilliger aanmelden bij het Liemers Museum, of bij de tuindersgroep van Deelhoven.

- Deze instellingen/groepen hebben een vacaturebank met leuk en interessante opdrachten op gebied van onderzoek, archivering en uitvoering.
- De gemeente mag ook opdrachten uitzetten bij de vacaturebank.

Middelen en mankracht zijn bij de overheden de afgelopen jaren afgenomen. Hierdoor zouden inwoners zelf actief betrokken dienen te zijn bij de instandhouding van hun erfgoed.

- Monumenteigenaren en enthousiaste inwoners zouden met elkaar in gesprek dienen te gaan om af te tasten waar hulp geboden kan worden.
- Monumenteigenaren zouden elkaar ook kunnen ondersteunen.
- De gemeente stimuleert en faciliteert initiatieven op dit vlak.
- Op de informatieavonden voor monumenteigenaren wordt bovenstaande aan de orde gesteld en kan er worden genetwerkt.

6.3.5 Open monumentendagen

De Open Monumentendagen zijn bij uitstek het moment om je te profileren met je erfgoed. Het coördineren hiervan is geen kerntaak van de gemeente. Door binnen de Liemers samen te werken, kunnen deze dagen meer cachet krijgen.

- Binnen het Cultuur en erfgoedpact wordt voor de 2015 en 2016 binnen de Liemerse gemeenten Westervoort, Duiven en Zevenaar samengewerkt aan het project Klanken in monumenten. Naast het geven van een boost aan de Open monumentendagen, is de inzet te komen tot een vrijwilligers organisatie die Liemersbreed zich inzet voor het organiseren van leuke en nieuwe activiteiten ten aanzien van ons erfgoed, met name met de Open Monumentendagen. Er is al ingezet op samenwerking van bestaande organisaties met veel vrijwilligers zoals de historische kringen en het Liemers Museum samen met individuele monumenteigenaren.
- Indien het Liemers Museum een coördinerende en trekkende rol blijft spelen bij de Open Monumentendagen moet onderzocht worden of dit opgenomen wordt in de subsidievoorwaarden en of hier ook financiële middelen tegenover staan. Hier kan aansluiting gezocht worden bij recreatie, toerisme en het promoten van stad Zevenaar.
- De coördinerende rol van de gemeente bij de Open Monumentendagen komt hiermee dan te vervallen.
- De gemeente faciliteert de vrijwilligersorganisatie met subsidie, kennis, vergunningen e.d. (verder uitwerken in uitvoeringsprogramma)

6.3.6 Open Monumenten Klassendag

Het is belangrijk in verband met het toekomstig draagvlak kinderen interesse en enthousiasme voor ons erfgoed bij te brengen. De Open Monumenten Klassendag is hier bij uitstek geschikt voor. Sinds enkele jaren werkt de gemeente Zevenaar hieraan mee. Tot op heden is het een succes.

- De gemeente moet blijvend inzetten op de klassendagen om kinderen interesse voor het erfgoed bij te brengen.
- Het Liemers Museum coördineert momenteel de klassendagen. Bezien moet worden of dit meegenomen kan worden in de subsidie voorwaarden aan het Liemers Museum.

Om de kinderen – de toekomstige generatie die het erfgoed in stand houdt – te enthousiasmeren voor ons erfgoed, zouden leuke en interessante bezoeken aan monumenten het hele jaar rond – niet alleen tijdens de Open Monumenten Klassendag – plaats moeten vinden. Eventueel in combinatie met kunst en cultuur.

- Vanuit het Cultuur en erfgoedpact kan hierop worden ingezet.
- Een van de doelstelling van het onderwijsbeleid is het enthousiasmeren van cultuurhistorie op educatief gebied. Binnen de Liemers loopt erfgoed- en cultuureducatie via Het Element. De vraag is in hoeverre al bestaande nationale maar ook regionale initiatieven op het gebied van erfgoed ingezet kunnen worden voor erfgoed- en cultuureducatie? Bij nationale initiatieven kan gedacht worden aan de Nationale Molendagen, de Dag van de Architectuur, de Maand van de Geschiedenis en de nationale Museumweek. Regionale en plaatselijke initiatieven zijn bijvoorbeeld de Maand van de Architectuur in Arnhem, het Erfgoedfestival Gemaakt in Gelderland de Schuttersfeesten en de Midwinterhoorntocht in Zevenaar.

6.3.7 Monumentencommissie

Sinds april jl. is er een gezamenlijke monumentencommissie Duiven Zevenaar die zich vol enthousiasme inzet voor het behoud van het monumentaal erfgoed en ons cultuurhistorisch landschap. Daarnaast wil zij zich ook inzetten op het vertellen van het verhaal achter het erfgoed. Voor het vergroten van het draagvlak is dit verhaal heel belangrijk.

- De monumentencommissie wordt hierbij indien nodig gefaciliteerd door de gemeente.

De monumentencommissie zet zich ook in om de kennis van de monumenteigenaar te vergroten.

- Daartoe wil zij informatieavonden organiseren.
- Ook is er een idee om een nacht van het monument te organiseren.

Een van de redenen om een gezamenlijke monumentencommissie in te stellen is dat de cultuurhistorische waarden zich niet beperken tot de gemeentegrenzen. De Liemers is één gebied en heeft één landschappelijke ontwikkelingsgeschiedenis. De cultuurhistorische waarden moeten ook zo bekeken en beoordeeld worden.

- Er dient blijvend gestreefd te worden naar een Liemerse erfgoed/monumentencommissie.

Nu Duiven en Zevenaar een gezamenlijke monumentencommissie hebben, is het de wens van beide gemeenten om meer zaken op elkaar af te stemmen.

- Te denken valt aan het afstemmen de Open Monumentendagen, het informeren van bewoners, draagvlak verbreding, maar ook zaken als de vergunningverlening en op elkaar afgestemde erfgoedverordeningen. Ook is het de wens om het erfgoedbeleid op elkaar af te stemmen.
- In het uitvoeringsprogramma 2016 zal een eventuele afstemmen van beleid tussen Zevenaar en Rijnwaarden worden meegenomen.

6.3.8 Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar

De CVZ doet al veel onderzoek naar ons materieel en immaterieel erfgoed. Regelmatig geven zij lezingen en verzorgen zij publicaties. Zij leveren kandidaten voor onder andere de monumentencommissie. Geven historische rondleidingen in de oude stad. Werken mee aan de Open Monumentendagen. De leden van de CVZ weten veel en zijn ook op de hoogte van lacunes in kennis. Hoe kan de CVZ meer betrokken worden bij het uitdragen van het verhaal van ons erfgoed? Hoe kan de gemeente daarbij helpen?

- Jaarlijks dient er een inhoudelijk overleg te zijn, om te bezien of er projecten en onderzoeken gestimuleerd/ gefaciliteerd kunnen worden ter vergroting van kennis en draagvlak.
- Wellicht kunnen studenten Geschiedenis of Archeologie ingezet worden om bepaalde aspecten van de Zevenaarse geschiedenis of een bepaalde tijdperiode in beeld te brengen, om zo de 'verhalen' over Zevenaar te voeden. Bijzondere verhalen kunnen betekenis geven aan bijzondere plekken. Betekenis is het begin van ruimtelijke kwaliteit. De gemeente en de CVZ dienen dan wel af te stemmen hoe de stagiaire begeleid wordt.

Na vaststelling van deze visie volgt in het tweede kwartaal van 2016 een uitvoeringsprogramma

